

LAJOS KOSSUTH VE MACAR MÜLTECİLER LAJOS KOSSUTH AND HUNGARIAN REFUGEES

Alev DURAN*
İsmail KÖSE**

Öz

Türkler ve Macarlar tarih sahnesinde en eski zamanlardan beri yakın ilişki kurmuşlardır. 16. yüzyılda Osmanlılar Macaristan'ı topraklarına katarak 150 yıl idare etmiştir. 1683 yılındaki Viyana bozgunu sonrasında Macaristan elden çıkmış, kısa süre sonra da Macarlar Katolik Avusturya egemenliğine girmiştir. Daha önceki yıllardaki birkaç başarısız küçük çaplı denemeye karşın Macarların, Avusturya egemenliğinden ve baskısından kurtulmak için giriştikleri özgürlük savaşı 12 Mart 1848 yılında başlamıştır. Avusturya karşıtı mücadeleler, ilk başlarda başarılı olmuşsa da, kazanılan zaferler kalıcı olamamıştır. İhtilalciler bütün ümitlerini yitirince, 11 Ağustos 1849'da Osmanlı Devleti'ne sığınmak zorunda kalmışlardır. İhtilalcilerin lideri Lajos Kossuth, sınır şehri Orsova'ya geldiklerinde Abdülmecid'e bir mektup yazarak Osmanlı Devleti'ne iltica talebinde bulunmuş ve Osmanlı da yüzyıllardır tanıdıkları Macarlara kapılarını açmışlardır.

Tarihe "Macar Mülteciler" meselesi olarak geçen olay, Osmanlı Devleti'nin özverili tutum ve başarılı diplomasi örneği ile gerek Avrupa ülkelerinde gerekse Macarlar arasında takdir toplamıştır. Böylece, 19. yüzyıl tarihe Macarlar ile Türkler arasındaki güven ve yakınlıkla yüzyılı olarak geçmiştir. Macar mülteciler zor günlerinde kendilerine kucak açan Osmanlı Devleti'ne karşı minnet duygularını uzun süre muhafaza etmişler ve hatıralarında bu duyguları sıklıkla dile getirmişlerdir. Bu makalede, ihtilal lideri Lajos Kossuth ve iki ülke halkının kahramanlıkla bezenmiş yardımseverliği incelenecek, bu tarihi olayın Macaristan'daki yansımaları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Macar, Türk, Osmanlı, Mülteci, Lajos Kossuth, Dostluk.

Abstract

The Turks and the Hungarians have established close relationships since the earliest times in the history scene. In the 16th century, the Ottomans conquered Hungary and the country was under Turkish rule for over 150 years. After the dramatic defeat in 1683 in Vienna, the Ottomans lost Hungary and soon after Hungarians came under the domination of Catholic Austria. Despite a few failed attempts in the previous decades, the Hungarian War of Independence, which was initiated by the Hungarians to liberate the Austrian sovereignty and oppression, began on 12 March, 1848. Although the anti-Austrian struggles were successful at first, the victories won were not permanent. As the revolutionaries lost all their hopes, they had to take refuge in the Ottoman Empire on 11 August, 1849. Lajos Kossuth, the leader of the revolutionaries, wrote a letter to the

* Doktora Öğr., Erciyes Üniversitesi, Tarih Bölümü., alvdrn@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ismailkose@hotmail.com

Ottoman Sultan Abdulmecid when he arrived in the border town of Orsova and demanded asylum in the Ottoman Empire, and the Ottomans opened their doors to the Hungarians they had known for centuries.

The event which passed in to the history as the event of "Hungarian Refugees" won appreciation both in European countries and among Hungarians due to the renunciative attitude and a successful diplomacy of the Ottoman Empire. Thus, the 19th-century passed into history as the century of trust and intimacy between the Hungarians and Turks. Hungarian refugees have long maintained their gratitude for the Ottoman Empire, which embraced them on their hard days, and they have often expressed these feelings in their memories. In this article, the heroic benevolence of revolutionary leader Lajos Kossuth and the people of two countries will be examined and the reflections of this historical event in Hungary will be dealt with.

Keywords

Hungarians, Turks, Ottomans, Refugees, Lajos Kossuth, Friendship.

GİRİŞ

Batıya yönelik Osmanlı fütuhati karşısında en etkili engeli oluşturdukları için Türklerle doğal düşmanlar olan Macarlar daha sonraki yüzyıllarda Osmanlılar ile ittifak kurmak zorunda kalmışlardır. Şöyle ki, Çarlık Rusya'nın desteğiyle Avusturya tarafından uygulanan baskıcı politikalar ve Osmanlı idaresinin hoşgörülü politikasının etkisiyle, 16. yüzyılın ortalarında Ortaçağ Macar Krallığı'nı yıkan Türkler, Macar popüler düşüncesinde güvenilecek bir ülkeye ve hatta bir yardım eline dönüşmüştür. Türkler, Macarların cömert destekçileri olmuşlar ve Habsburglar'a karşı giriştikleri istiklal Savaşı'nda uğradıkları yenilgiden sonra ülkesini terk etmek zorunda kalan Macarlara koruma ve yeni bir vatan, yeni bir hayat sunmuşlardır.

19. yüzyıl, Türk-Macar ilişkilerinin güvenle perçinlendiği yüzyıldır. Dostluk yüzyılı'nın en önemli kilometre taşlarından biri de *Mülteciler Devri* diye anılan, Macar özgürlük savaşçılarının Osmanlıya sığınmalarındır. 1848 – 49 yıllarında Lajos Kossuth önderliğinde başlatılan ulusal ve sosyal özellik taşıyan Macar Özgürlük savaşı da istenildiği gibi sonuçlanmayınca, Kossuth, Thökly ve Rakoczi'den sonra Osmanlıya sığınan üçüncü lider olmuştur.¹

Osmanlı Türkleriyle olan yakınlaşmanın halktaki etkisi üzerine Vasárnapi Ujság adlı Macar gazetesinde sık sık haberlere yer verilmiş ve bu tür haberler Macar halkının tarihsel gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmasının yanında, Türklere karşı ilginin artmasını da sağlamıştır. Vasárnapi Ujság, sonraki yüzyıllarda yaptığı yayınlarında Osmanlı Devleti'nden minnetle bahsederek Türkler ile yakınlaşmasının önemli bir göstergesi olan Mülteciler dönemindeki gelişmeleri detaylı bir yaklaşımla ele almıştır. Vasárnapi Ujság gazetesinin yazılarında Avusturya ile Macar mücadelesinin müsebbibi olarak Osmanlılar ile Macarların ortak düşmanı olan Rusya gösterilmiştir. Rusya bu dönemde bir yandan Panslavizm ile Balkanlar'daki Osmanlı topraklarını işgale çalışmakta diğer taraftan da Avusturya'ya yardım ederek Macaristan ile Polonya'daki özgürlük taleplerinin bastırılmasına destek sağlamaktaydı. Keyfiyetin döneme ait Macar gazetelerinden izlenmesi mümkündür.²

Gazete, Macar özgürlük hareketleri içinde Türklerle ilişkileri üç döneme ayırmıştır. Bu tasnife göre; birinci dönem Habsburglar'a karşı başarısız olan ve Osmanlı topraklarına iltica eden İmre Thököly (1657-1705) liderliğindeki ayaklanma; ikinci dönem Ferencz Rákoczi (1676-1735) tarafından başlatılan

¹ S. Takats, *Macaristan Türk Âleminde Çizgiler*, (Çev. Sadrettin Karatay), Maarif Basımevi, Ankara 1958. s. 326.

² *Pesti Hírlap*, Május 21, Budapest 1848.

özgürlük mücadelesi³ ve Rákoczi'nin de Türklere sığınmak zorunda kalması; üçüncü dönem ise, 1848-1849 yılları arasında Lajos Kossuth (1802-1894) tarafından yine Habsburg baskısına karşı başlatılan ve başarısızlıkla sonuçlanan özgürlük savaşıdır.⁴

Avusturya karşıtı Macar ayaklanmalar serisinin son kahramanı Lajos Kossuth olmuştur. Kossuth da selefleri gibi Avusturyalılara karşı ayaklanmış fakat düzenli ordular karşısında tutunamayarak Osmanlı Devleti'ne sığınmak zorunda kalmıştır. Bu çalışmanın odak noktası on dokuzuncu yüzyıl Osmanlı-Macar dostluğunun en büyük simgelerinden biri olan Lajos Kossuth'un mücadelesinin ve bu mücadelenin Osmanlı-Macar ilişkilerine yansımalarının tespitidir. İki ülke halkları arasında oluşan ve etkileri günümüzde halen varlığını koruyan karşılıklı güven bağlarının ortaya çıkarılması, geçmişten gelen yakınlaşmanın güçlenmesini sağlayacaktır. Nitekim bugün Macar Parlamento binasının karşısında heykeli bulunan Lajos Kossuth, portresi ile iki kardeş millet arasındaki yakınlaşmanın en güzel işaretidir.

Macar Özgürlük Savaşçısı Lajos Kossuth

Macar mülteci meselesinin ve 1848-49 özgürlük mücadelesinin öne çıkan isimlerinden Lajos Kossuth⁵, 19 Eylül 1802 yılında Zeplén ilinin Monok beldesinde doğmuştur.⁶ Kossuth ailesi, Felvidék bölgesinin zengin geçmişe sahip orta-soylu ailelerinden biri idi.⁷ İyi bir eğitim alan ve başarılı bir öğrenci olan Kossuth, öncelikle avukat oldu⁸ ayrıca iyi derecede Fransızca, Latince, Almanca, İngilizce öğrendi. Kossuth bildiği diller listesine daha sonra Türkçeyi de eklemiştir.

Kossuth ilk siyasi faaliyetine Peşte'de başlamıştır. Öncelikle reformcu muhalefetin üyesi olup, Pozsony parlamentosuna girmiş, düşüncelerini yaymak için el yazması gazete çıkarmıştır. Mektuplaşma yoluyla dağıtılan bu gazete parlamentonun faaliyetleriyle ilgili sansüre uğramadan detaylı bilgi veren ilk

³ Sándor Szilágyi, "Forradalmi Országgyűlés", *Budapesti Szemle*, 3. Folyam, C. 53, S. 133-135, Budapest 1888.

⁴ **Vasárnapi Ujság**, 1914/ 61/46, s. 814; Yasemin, Altaylı; "Vasárnapi Ujság Örneğinde Macar Basımında I. Dünya Savaşı'nın İlk Yansımaları ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi", **Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı**, Yıl 13 Güz 2015 S. 19, s. 77.

⁵ **Magyar Életrajzi Lexicon**, Kossuth Lajos Maddesi, C. I, Akadémiai Kiadó, Budapest 1967, s. 978.

⁶ Péter Harmat Árpád, "A Reformkor Története és Kossuth Lajos Élete", **Törtenelem Cikk**, [Http://Tortenelemcikkek.Hu/Node/117](http://Tortenelemcikkek.Hu/Node/117) (16.11.2016).

⁷ Róbert Hermann "Kossuth Lajos (1802-1894)", **Macaristan'dan Gerçekler**, (Çev. Yılmaz Gülen), Dışişleri Bakanlığı, Budapeşte, S. 3, 2001, s. 1.

⁸ Széchenyi István És Kossuth Lajos Politikai Életpályája III. Egyén, Közösség, Társadalom / 16, s. 2, [Http://Www.Eretlenek.Hu](http://Www.Eretlenek.Hu) (20- 11-2016)

gazete niteliğindedir.⁹ Gazetesi ile dikkatleri üzerine çeken Kossuth, parlamento kapatıldıktan sonra yine kendisi bir gazete çıkartmaya başlamış ve parlamenter dokunulmazlığını kaybedince 5 Mayıs 1837'de tutuklanarak dört yıl hapse çarptırılmıştır.¹⁰ Tutuklanması büyük yankı uyandıran Kossuth için halk gösteriler yapmıştır. 1840 yılında afa hapisten çıktığında, Avusturya baskılarına karşı çıkarak Macar halkının haklarını savunan bir kahraman kimliğine sahiptir.

Hapis dönemi sonrasında Kossuth, *Peşti Hirrap*¹¹ gazetesinin yayın yönetmeni olmuş¹² ve reform fikirlerini halk arasında hızla buradan yayarken, feodal durumun devam etmeyeceğini vurgulamıştır.¹³ Tirajı 60 iken 5000'e çıkan gazetede görevinden, düşüncelerin kitlelere ulaşmasından rahatsız olan hükümetin baskısı ve yazılarının sansürlenmesi yüzünden 1844 senesinde uzaklaştırılmıştır. 1847'de meclise girip muhalefetin önderliğini üstlenmiştir. Batthyany ve Kossuth'un inancına göre; Macaristan'ın özgürlüğü ancak diğer bölgelerde de anayasal idare olduğu zaman sağlam bir temel üzerine kurulabilirdi. Fakat bu görüş destek bulmasa da zamanlama olarak karışık bir ana gelmesi ile Kossuth sunduğu bildiriye kargaşadan yararlanıp Viyana'ya kabul ettirmiştir.¹⁴ 1847'de bildirisinin onaylanmasından sonra Başbakan Kont Batthyany tarafından maliye bakanlığına getirilmiştir. Kossuth'un, Macar birliklerinin İtalya'ya gönderilmesini Viyana'nın kabul etmeyeceği siyasi koşullara bağlaması, Viyana ile siyasi ilişkileri kopma noktasına varmıştır. Aynı zamanda Sırp ve Hırvat tehdidine karşı ulusal bir ordu kurulması çağrısında bulunmuştur. Hırvat birliklerinin Eylül 1848 'de Macaristan'ı işgal etmeleri onun bu düşüncesinin yersiz olmadığını ortaya koymuştur. İşgalden sonra Batthyany görevinden çekilmiş, Kossuth geçici hükümetin başına getirilmiştir. Macar birlikleri kısa sürede işgal ordularını ülkeden çıkarmayı başarmıştır. Avusturya imparatoru I. Ferdinand'ın aralık ayında yeğeni Franz Joseph lehine tahttan çekilmesinin ardından yapılan anayasal değişikliklerle,¹⁵ 1848 ihtilali sırasında Macaristan'ın

⁹ Hermann, *agm*, s. 1.

¹⁰ Bayram Nazır; **Osmanlı Misafirperverliği ve Avrupa'daki Yankıları**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 2008, s. 110.

¹¹ Széchenyi István És Kossuth Lajos Politikai Életpályája III. Egyén, Közösség, Társadalom / 16, s. 2, [Http://www.ereetlenek.hu](http://www.ereetlenek.hu) (20- 11- 2016)

¹² Tamás Tarján M; "1802. Szeptember 19. Kossuth Lajos Születése", **Rubiconline, Történelmi Magazin**, [Http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1802_szeptember_19_kossuth_lajos_szuletese](http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1802_szeptember_19_kossuth_lajos_szuletese) (17.11.2016).

¹³ Erzsébet Andics, "Kossuth Harca Az Árulók És Megalkuvók Ellen A Reformkorban És Forradalom Idején", **Emlékkönyv (1802- 1952) Kossuth Lajos Születésének 150. Évfordulójára**, C. II, Akadémia Kiadó, Budapest 1952, s. 10- 13.

¹⁴ Hermann, *agm*, s. 4.

¹⁵ András Gerő, "A Történet Ereje", **Népszabadság Hétféle**, Március 13, Budapest 2010.

elde ettiği haklara son verilmiştir. Kossuth Hükümetinin buna cevabı ise 14 Nisan 1849'da Macaristan'ın bağımsızlığını ilan etmek olmuştur.¹⁶ Son Macar ayaklanması ve mülteciler sorunu da böylece ortaya çıkmıştır. Avusturya İmparatorluğu, Macar ayaklanmasını şiddetle bastırmak için harekete geçmiş fakat umulandan daha hızlı yayıldığı ve halk tabanında destek bulduğu için bu ayaklanma imparatorluk adına önemli bir soruna dönüşmüştür.

Avusturya, ilk baştaki başarılarına karşın¹⁷ayaklanmayı bastıramayacağını anlayınca, Çarlık Rusya'dan yardım istemek zorunda kalmıştır. Çarlık, Avrupa'daki 1848 ihtilallerinden etkilenmeyen tek büyük devletti. Çar I. Nikola, Ferenc Jozsef'in büyük babasına mutlakiyetçiliğin tehlikeye girmesi durumunda Avusturya'ya yardım edeceğini vaat etmişti. Bu nedenle yardım talebi hemen kabul edilmiştir. Bunun yanında çarlık, Macar ordusunda görev alan Polonyalıların daha sonra Rusya'ya karşı ayaklanma ihtimallerinden endişe etmekteydi.¹⁸

Avrupa ve İngiltere'den umut edilen yardım beklentisi boşa çıkan Macarlar, Avusturya ve Rus ittifakı karşısında gerilemeye ve yenilmeye başlamıştır. Haziran sonlarına doğru Avusturya ve Rus müttefik orduları Macaristan'ı işgal etmiştir.¹⁹ 9 Ağustos 1849 tarihinde Temeşvar kalesinin düşmesiyle ayaklanmanın başarı şansı kalmamıştır. Temeşvar yenilgisi ve Görgei'nin Ruslara teslim olmasından sonra ihtilal hareketine katılan Macarlar, Polonyalılar ve İtalyanlar kitleler halinde Osmanlı sınırına yığılmaya başlamışlardır. İhtilalcilerin iltica sebepleri, Avusturya ve Rusya'ya karşı duyulan güvensizlik, toplu katliam ve hapsedilme korkusu olmuştur. Hepsinden daha önemlisi, Osmanlı Devleti'nin yardımıyla dağılan birlikleri tekrar toplayıp, Macaristan'ın işgalden kurtarılabilceğini ümit etmeleri idi.²⁰

¹⁶ Nazır, **Osmanlı Misafirperverliği...**, s. 112; M. Tamás, "1802. Szeptember 19... ", (17.11.2016); Musa Gümüş, "1848 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19. Yüzyıl Türk Diplomasisi" **History Studies**, Volume 2/2 2010, s. 258; Fodor Pál, "On dokuzuncu Yüzyılın İlk Yarısında Macar Reform Hareketleri Ve 1848-49 Devrimi", **Doğumunun 200. Yıl Dönümünde Lajos Kossuth 1848-49 Macar Özgürlük Mücadelesi ve Osmanlı-Macar İlişkileri Sempozyumu**, Kütahya 15 Mart 2002, s. 50; Umut Karadoğan, "XIX. Yüzyılda Avrupa'da Yaşanan İhtilal Hareketleri ve Bu İhtilallerin Osmanlı Devleti Ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Etkileri", **Akademik Bakış Dergisi**, S. 35, Mart, Nisan 2013. s. 4.

¹⁷ Nejat Göyünç, "1849 Macar Mültecileri ve Bunların Kütahya ve Halep'te Yerleştirilmeleri İle İlgili Talimatlar", **Türk- Macar Kültür Münasebetleri Işığında II. Râkoczi Ferenc ve Macar Mültecileri**, İstanbul, 1976, s. 173; Nazır, **age**, s. 47.

¹⁸ Nazır, **Osmanlı Misafirperverliği...** s. 48.

¹⁹ Nazır, **Osmanlı Misafirperverliği...** s. 49- 52.

²⁰ Bayram, Nazır, "Macar ve Polonyalı İhtilalcilerin Osmanlı Devleti'ne İlticası ve Diplomatik Kriz", **Türkler**, C.XII, 2002, s. 814.

Mülteciler Meselesine Kadar Türk Macar İlişkileri

Türklerle Macarlar, tarihin en erken dönemlerinden itibaren birbirleriyle karışıp, kaynaşmış ve birçok alanda birbirlerinden etkilenmişlerdir. Her iki kavim de Ural-Altay kökünden gelen kavimlerdir.²¹Osmanlı İmparatorluğu, 15 ve 16. yüzyıllar arasında izlediği fetih politikasıyla Macarları idaresine almıştır. Bu dönemde Balkan topraklarına yayılan Osmanlılar, Kanuni Sultan Süleyman'ın Macarlara karşı 1526'da elde ettiği Mohaç Zaferi ile Macaristan'a girmiştir.²² Macar Kralı II. Lajos harp sırasında hayatını kaybetmiştir. Mohaç yenilgisi ile Macaristan iki düşman cepheye ayrılmıştır. Macaristan'ın bir kısmı Habsburglar'ın idaresinde Ferdinand'ı (1526-1564) kral seçmiş, diğer kısmı ise Zapolyai (1526-1540) etrafında toplanıp Habsburglar'a karşı Türkleri yardıma çağırmıştır.

Kanuni, Macaristan'ı fethetmeye karar vermiş ve 1541 yılında Budin'in zaptıyla bu düşünce uygulamaya konulmuştur. Bundan sonra 10 yıl gibi kısa bir süre içinde Macaristan'ın en önemli yerleri Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı zaferleri sonrasında Macaristan üçe ayrılmıştır. Habsburg egemenliği altında Macarların hayatı pek parlak olmamış, Habsburg istibdadı ve her şeyi merkezileştirme politikası, Macaristan'ın Avrupa'nın ötekisi sayılması ve Katolik Avrupalıların Türk-Macar problemi ile sadece kendilerini ilgilendiren kısımla meşgul olmaları Macarları rencide etmiştir. Türklerin Macaristan'a girişinin ardından iki ayrı görüş ortaya çıkmıştır. Transilvanya'nın Türk dostu politikasına karşı, Katoliklere daha yakın duran Batı Macaristan'ın politikası Türk düşmanlığı üzerine inşa olmuştur.

İmparator I. Leopold'un (1657-1705) mutlak bir idareye başvurarak Macaristan ve Bohemya'yı Avusturya'ya bağlama teşebbüsünde bulunması daha önce Avusturya taraftarı olan Macarların dahi Avusturya aleyhine tavır takınmasına sebep olmuştur. Ancak Habsburg hükümdarı anlayış göstermesi gerekirken bu hareketleri şiddet ve yıldırma ile bastırma yolunu seçmiştir. Hükümdarın bu hareketi Macarlar arasında büyük bir tepkiye sebep olmuştur. Bunun üzerine Macar milleti Avusturya aleyhine silaha sarılmıştır. Böylece Macaristan, milli hareketini savunan *Kurucz* adındaki grupla, Avusturya'ya sadık *Labanc*'ların mücadelelerine sahne olmuştur. İç savaşların çok çetin bir devreye girdiği 1672 ve 1683 yılları arası Macaristan için yıkıcı bir dönemdir.

Kuruczlar'ın lideri Thököly Avusturya karşısında başarısız olunca Osmanlı tabiiyetini kabul etmek suretiyle Osmanlı Devleti'nden yardım istemiştir. 1683 yılında Kara Mustafa Paşa, Viyana üzerine sefere çıktığında neredeyse bütün

²¹ Ferenc Eckhart, **Macaristan Tarihi**, (Çev. İbrahim Kafesoğlu), TTK, Ankara 1949, s. X.

²² Yücel Namal, **Türk Macar İlişkileri**, İskenderiye Yayınları, İstanbul 2009, s. 24.

Macaristan Türkler tarafında yer almıştır.²³ Ancak, İmparator I. Leopold ve Lehistan Kralı III. Jean 31 Mart 1683 tarihinde Türklere karşı ittifak kurmuştu. 14 Temmuzdan beri Viyana'yı kuşatmakta olan Türkleri, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın hatalı uygulamaları, Kırım Hanı'nın gerekli tedbirleri almaması ve bir dizi askeri aksaklık nedeniyle, birleşik imparatorluk birliklerini 1683 tarihinde yenilgiye uğratmışlardır. Papa XI. Innocent'ın girişimiyle Habsburg İmparatorluğu, Lehistan ve Venedik'in katılımıyla Mart Nisan1684'de Türklere karşı "*Kutsal İttifak*" oluşturulmuştur. Bu ittifak ordusu, üç aydan fazla kuşatma altında kalan Budin'in üzerindeki kuşatmayı kaldırmış, ardından 1686yılında da 145 yıllık egemenliğin ardından Budin'i Türklerden geri almıştır. 12 Ağustos 1687 tarihinde İmparatorluk orduları Nagyharsany'da bir kez daha Türkleri ağır bir yenilgiye uğratmıştır.

21 Ağustos 1690'da İmre Thököly, Türk ve Kırım birliklerinin başında Zernyes'te, imparatorluk ve Erdel ordularını bozguna uğratmıştır. Ancak 19 Eylül 1691 tarihinde yüzyılın en kanlı savaşı olan Szlánkemén çarpışmasında Türk ordusu mağlup olmuştur. 16 yıl süren savaşta Osmanlı Devleti dört cephede mücadele etmiş, ilk yıllardaki başarısızlıklara rağmen düşmana karşı önemli muzafferiyet de elde edilmiştir. 24 Ocak 1699 tarihinde Szerémség'deki Karlofça'da Kutsal ittifak ve Osmanlı Devleti arasında 25 yıllık Karlofça Barışı imzalanmıştır.²⁴ Osmanlıların 1683 yılındaki Viyana Bozgunu'ndan sonra birleşik Hıristiyan Haçlı orduları, 1686 yılında Buda'yı ve 1699 senesinde Macaristan'ı geri almayı başarmıştır. Macaristan bu kez Avusturyalıların hükümdarlığı altına girmiş ve bu dönemden itibaren gün geçtikçe artan Avusturya baskısı altında, Almanların ihtiyacını karşılayan bir sömürge haline gelmiştir. Macar halkı, Habsburgların yönetiminde uygulanan baskı ve yeniden kimliklendirme politikasına karşı ülkesinin tam bağımsızlığını elde etmek ve Macaristan'ı ezen Avusturya boyunduruğundan kurtulmak için başkaldırmaktan başka çare bulamamıştır.

Osmanlı fetihleri ve bilhassa Kanuni Sultan Süleyman zamanında Mohaç Meydan Muharebesi ile başlayan ve çatışma ekseninde süregelen Türk-Macar ilişkileri, Avusturya işgali ve Macar bağımsızlık mücadeleleri sırasında boyut değiştirerek daha sonraki yıllarda dostane bir seyre dönüşmüş ve giderek gelişip güçlenmiştir. 1682-1684 yıllarında İmre Thököly'nin idaresindeki bağımsızlık hareketi, Türklerin desteğini görmüş ve bu hareketin bastırılmasından sonra Thököly İzmit'e giderek oraya yerleşmiş, dönemin padişahı III. Ahmed kendisine

²³ Şerif Baştav, "*Macar İhtilali'nin Yıldönümü*", **Türk Macar Münasebetleri**, Türk Macar Dostluk Derneği Yayınları, Ankara 2005, s. 51.

²⁴ Hicran Akın (Yusufoğlu), "*Osmanlı-Macar İlişkileri*", **Tarih ve Toplum**, Kasım 2001, S. 215, s. 36.

Altındağ eteklerinde Çiçek Meydanı olarak anılan araziyi bağışlamış, Thököly sürgünde kaldığı yılların çoğunu Çiçek Meydanı'nda geçirmiş ve İzmit'te ölmüştür. Thököly'den sonra 1703-1711 yılları arasında II. Ferenc Rákóczi önderliğinde dışarıdan yardım alınabileceği umuduyla başlatılan özgürlük savaşları,²⁵ Fransa özgürlük savaşlarının seyrinin istenildiği gibi gelişmemesi üzerine söz konusu mücadeleler yerel bir hareket olarak kalmış ve Rákóczi umutlarının aksine bu mücadelede tek başına bırakılmıştır.

Macar Özgürlük Hareketi'ne yapılan mali yardımlar, 1707 yılının sonlarından itibaren durma noktasına gelmiştir. Tek başına mücadelesini sürdüremeyeceğini anlayan Rákóczi taraftarları ile beraber önce Lehistan'a, ardından da 1713'te Fransa'ya gitmiş ve 1717'ye kadar burada kalmıştır. Osmanlı padişahı III. Ahmet'in çağrısı üzerine, Osmanlı ülkesine sığınan Rákóczi ve destekçileri, Türk halkının konukseverliğinden yararlanarak Tekirdağ'da yaşamışlar ve Macar halkının özgürlüğü için yeniden savaşabilecekleri günü beklemişlerdir.

Türkiye'ye sığınan Macar mültecilerin burada ölenlerin mezarları ondan sonra yüzyıllar boyunca korunmuş bir anıt statüsünde olup ve yok olmaktan kurtarılmıştır. 19.yüzyıl ortalarında yine bir fırsat Türk-Macar ilişkilerini güçlendirmiştir. Fransız Devrimi sonrasında bütün Avrupa'ya yayılan milliyetçilik akımları 1848 yılında Macaristan'ı da etkisi altına almıştır. Her ülkede değişik şekillerde görülen devrim dalgaları Avusturya boyunduruğundan kurtulmak isteyen Macaristan'da milli istiklal gayesiyle patlak vermiştir.²⁶ Özgürlük mücadeleleri sonrasında daha öncekiler gibi Lajos Kossuth'un ve maiyetindekilerin sığınacağı tek yer Osmanlı Devleti olmuştur.²⁷

Osmanlı Devleti ile Macaristan arasında 15. ve 16. yüzyıllarda pekişen siyasi ve kültürel ilişkilerin yanında ekonomik ilişkiler de hiçbir zaman önemini kaybetmemiştir. Osmanlı Devleti'nin Macaristan topraklarındaki 150 yıllık hâkimiyet döneminde verimli Macar topraklarında tarım üretimi iki kat artış sağlamış, ticaret de buna nazaran artış göstermiştir. Ticaret ve ulaşımın devlet denetimi altında bulunmasından dolayı Macar topraklarına giren tüccarların kendilerini emniyette hissetmeleri ticaretin artışındaki diğer önemli bir husus olmuştur.²⁸

Osmanlı egemenliği döneminde Macaristan'da şehirlerdeki ekonomik hayatı, faaliyetleri loncalar tarafından kontrol edilen askerler ya da bölgesel pazarların

²⁵ Barta János, *A Kétféjűsas Árnýékábn- Az Abszolutizmustól a Felvilágosodásig 1711- 1789*, Gondolat 1984, s. 30- 33.

²⁶ László Rab, "Az a Pesti Lárma", *Népszabadság Héttvége*, Március 14, Budapest 2008.

²⁷ Bayram Nazır, *Osmanlıya Sığınan Macar ve Polonyalı Mülteciler*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2006, s. 19- 20.

²⁸ Takats, *age*, s. 16-19.

ihtiyacı olan malları üretilip satan zanaatkârlar ve esnaflar kontrol etmekteydi. Ayrıca deri zanaatı da yaygındı. Birçok şehirde debbağlık, sarraçlık, çizmecilik gibi deri işlemeyle alakalı iş kolları önem kazanmıştır. Şehirlerde diğer bir esnaf zümresini, tekstil ve buna bağlı terzilik, hayyatlık, hallaçlık, keçecilik, boyacılık gibi iş kolları teşkil etmiştir. Bu meslek gruplarına ait dükkânlar belirli çarşı ve hanlarda kurulmuş ve belli kurallara göre işletilmiştir. Böylece Macaristan'da Osmanlı hâkimiyeti döneminde ekonomik faaliyetler daha da gelişmiş ve buna bağlı olarak ekonomik merkezler de büyümüştür. Yeni tarım alanları üretime açılmış, yeni zanaatlar oluşturulmuş ve Macaristan'ın diğer Avrupa ülkeleri arasında önemli bir konum elde etmesine olanak sağlanmıştır.²⁹

Macar tarihinin hiç şüphesiz büyük hadiselerinden biri, Türk hâkimiyetidir. Araştırmalar neticesinde yeni hakikatler ortaya çıkmış ve Türklerle Macarlar arasında metbu- tabi ilişkisinden daha çok dostane münasebetler kurulduğu tespit edilmiştir.³⁰ Türk hayatının manevi ve maddi ilerleyişini araştıran Türk tarihçileri, Türklerin Macar sanayine, ticaretine, hayat şekillerine, harp ve barış adetlerine müfit tesirler yaptıklarını Macar hayatını zenginleştirdiklerini ortaya koymuşlardır.³¹ Bu hakikatler, Macarların görüşlerini olumlu yönde değiştirmiştir. 1848-49 Macar devrimi yüzünden göç edenlerin Osmanlı hükümeti tarafından sıcak şekilde karşılanması, ülkede Türk yanlısı dostane bir atmosfer oluşmasını sağlamış, 16. ve 17. yüzyıllarda savaşların sebebiyet verdiği olumsuz algı hemen hemen değişmiştir.³²

Macarların Kont Lajos Kossuth idaresinde Avusturya'ya karşı isyan etmesiyle Lehlilerde (Polonyalılar) Macarlara destek vermiştir. Rusya, Avusturya'ya yardım edince, çaresiz kalan Macar asillerinin dâhil olduğu isyancılar Osmanlı topraklarına sığınmıştır. İltica sonrası mültecilik döneminde Macar ve Lehli sığınmacıların bir kısmı Müslüman olarak devlet katlarında yüksek rütbeli görevlere atanarak Osmanlı vatandaşı oldular. Osmanlı ülkesini kendi ülkeleri, Osmanlı Milletini ise kendi milletleri kabul ederek kendilerini koruyan devlete sadakatle hizmet ettiler. Başkaldırı denemesi başarısız olunca yaklaşık iki yıl Osmanlı topraklarında korunan Louis Kossuth 1851 yılında kendisine katılan ailesi ile önce İngiltere'ye ve daha sonra Amerika'ya giderek bu ülkelere sığındı. Kossuth, Amerika'da Avusturya'nın Macaristan'ı işgaline karşı

²⁹ Sadık Müfit Bilge, **Osmanlı'nın Macaristan'ı**, Kitabevi, İstanbul 2010, s. 100- 105.

³⁰ Iván Boldizsár, **Új Magyarorszag**, Danubia, Budapest 1943, s. 28,29.

³¹ Boldizsár, **age**, s. 29.

³² Ágoston Gábor, *"Siyaset ve Histografi: Macaristan'da Türk ve Balkan Çalışmalarının Gelişimi ve İstanbul'daki Macar Araştırma Enstitüsü"*, (Çev. Bülent Keneş), **Türkler**. C. 15, Yeni Türkiye Yay, Ankara 2002, s. 92.

çalışmalarını devam ettirdi ve 20 Mart 1894 tarihinde bu ülkede 90 yaşında öldü.³³ Kossuth'un Macaristan'ın Başkenti Budapeşte'de Parlamento Binası önünde anıtı bulunmaktadır ve buradaki alan da adı verilmiştir. Her yıl 15 Martta düzenli olarak devrimi anmak amacıyla bu anıt önünde kutlamalar yapılmaktadır.³⁴

1848 yılında başlayan Macaristan Devrimi ve sonrasındaki Macar mülteciler sorunu,³⁵ Osmanlı Devleti, Avusturya ve Rusya anlaşmazlığı ile sonuçlandı. Macar sorununda İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı Devleti'ni desteklemesi Amerika'da da yankı bulmuştur. Geçmiş yılların aksine bu sefer Osmanlı Devleti yanlısı görüşler ön plana çıkmıştır. Kamuoyundaki olumlu izlenimin paralelinde Amerikan Hükümeti de Macar ayaklanması ile yakından ilgilendi, fakat Avusturya ve Rusya ile arasını bozmamayı tercih ederek dengeli bir diplomasi takip etmiştir. Bu amaçla, Kont Louis Kossuth ve diğer Macar asillerinin sığınmacı olarak Amerikan gemileri ile bu ülkeye götürülmesi teklif edilmiştir. Kossuth bir süre İstanbul'da kalmayı tercih etti. Daha sonra Babıâli, masrafları Sultan I. Abdülmecit tarafından karşılanmak üzere isteyen Macar mültecilerin İngiltere ya da Amerika'ya gidebileceğini ABD ortaelçisine bildirmiştir.³⁶ ABD'nin özellikle L. Kossuth ile bu kadar ilgilenmesinin nedenlerinden birisi de Kossuth'un Protestan olmasıydı.³⁷

Macar Mültecileri Osmanlı Devleti'nde

Osmanlı Devleti'ndeki misafirlerden, öncelikle Macar Kralı İmre Thökoly'den bahsedilmelidir.³⁸ Thökoly, Avusturya'ya karşı yaptığı özgürlük mücadelesini kaybettikten sonra eşi İlona Zriny ile birlikte Osmanlı Devleti'ne sığınmış ve Osmanlı Devleti'nde yaklaşık altı yılını geçirmişti. Kral, Türkiye'de öğrendiği

³³ Judit Bíró- Gerő András, "Kossuth Halála", *Múlt Kor*, 2002. Március 27, Budapest; Andics, *agm*, s. 135-141; Szerfü Gyula, "Az Öreg Kossuth 1897-1894", *Emlékkönyv (1802- 1952) Kossuth Lajos Születésének 150. Évfordulójára*, C. II, Akadémia Kiadó, Budapest 1952, s. 429- 433.

³⁴ Péter N. Nagy, "Szegény Forradalom", *Népszabadság*, Március 14, Budapest 2015; Sándor Révész, "1848, 1918, 1989", *Népszabadság*, Március 14, Budapest 2014.

³⁵ *New York Times*, "Louis Kossuth's Life Ended", March 21, 1894. s. 5; Kossuth olayı Amerikan Gazetelerinde çokça yer almış, Kongre görüşmelerinde gündeme gelmiştir. Bkz. *New York Daily Times*, "Latest Intelligence, Senate", December 13, 1851; *New York Daily Times*, "Kossuth The Banquet of the Press", December 17, 1851; *New York Daily Times*, "The Kossuth Banquet, Speech of Mr. Charles King". December 18, 1851; *New York Daily Times*, "The Hungarian Cause, The Congressional Mr. Webster's Speech", January 10, 1852.

³⁶ *Senate, Message of the President of the US*, USCR, Doc. No. 2, March 11, 1851; *Senate, Message of the President of the United States*, USCR, Doc. No. 81, September 27, 1850; *New York Daily Times*, "Kossuth Refused Admission in France", October 16, 1851; *New York Daily Times*, "The Austria Turkish Question", October 20, 1851.

³⁷ *New York Daily Times*, "The Democratic Caucus Thrasher's Case, Kossuth and Congress", December 2, 1851; *New York Daily Times*, "Turkey", June 2, 1852.

³⁸ Takats, *age*, s. 327.

Türkçeyi, Macarca eserlerinde kullanmış, 1705'te İzmit'te vefat etmişti. Kral'ın naşı 1906 yılında kendi ülkesine nakledilecektir. Hayatı boyunca Türklere dost kalan, bağlılığını ve memnuniyetini her fırsatta gösteren Thököly kendisini şöyle tanıtır:

Muin-i Al-i Osmanım itaat üzereyim emre

*Kral-ı Orta Macarım ki namım Thököly Imre.*³⁹

Thököly sonrasında Ferenc Rakoczy'nin Türkiye'ye iltica edişi bu dostluğa çok güzel diğer bir örnektir.⁴⁰ 1711'de Babiâli Rakoczy'yi Türkiye'ye davet ettiği zaman hürriyet mücadelesi netice vermeden bitmiş bulunuyordu. Aynı devirde Osmanlı imparatorluğu da bir mağlubiyet geçirmişti. Bu durumda birbirlerinden yardım bekleyemezlerdi. Buna rağmen, Türk hükümeti Rakoczi'yi ölünceye kadar ayrıcalıklı bir konuk olarak addetti. Ölümünden sonra ise Türkiye'ye iltica eden arkadaşlarına aynı muamele devam ettirildi.⁴¹

Rakoczy'nin Osmanlı Devleti'ne sığınması, Türk-Macar ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Rakoczy, önce İstanbul'a sonra maiyetiyle birlikte Tekirdağ'a yerleştirildi. Tekirdağ Naibi'ne ve ilgililere gönderilen talimatta; Rakoczy'ye daima saygılı davranılması ve isteklerinin karşılanmasında kusur edilmemesi istendi. Macar kralının rahat ve huzur içinde yaşamını sürdürebilmesi için Osmanlı Devleti, bütün detayları düşünerek her türlü önlemi almakta tereddüt göstermedi. Osmanlı Devleti'ne son sığınan Macar mülteci kafilesi önceki sayfalarda da belirtildiği gibi Kossuth liderliğindeki başkaldırı sonrasında gerçekleşti.

Osmanlı Devleti'ne son sığınan Macar istiklal lideri Lajos Kossuth'dur. Divan-ı Hümayun Amedi Fuad Efendi'nin Babiâli'ye gönderdiği 27 Temmuz 1849 tarihli notta ilk gelen mülteci kafilesinin 36'sı subay gerisi çavuş, onbaşı ve er olmak üzere 1.120 kişi olduğu anlaşılmaktadır.⁴² 11 Ağustos 1849'da Türk sınırına doğru harekete geçen Kossuth, sınır şehri Orsova'ya geldiğinde Sultan Abdülmecid'e bir mektup yazarak Osmanlı Devleti'ne iltica talebinde bulunmuştur.⁴³ Sığınanlar arasında başta Macar Devlet Başkanı Lajos Kossuth olmak üzere birçok bakan, üst düzey askeri ve sivil Macar ve Polonyalı devlet erkânı vardı.⁴⁴ Orta Avrupa'dan kopup Osmanlı'ya sığınan bu insanları Türkler,

³⁹ Nazır, *Osmanlı Misafirperverliği...* s. 11.

⁴⁰ Boldizsár, *age*, s. 30.

⁴¹ Boldizsár, *age*, s. 30.

⁴² BOA, İ.DUİT. 147/19-1,3,4,5.

⁴³ Nazır, *agm*, s. 814, Gracza, György, Kossuth Lajos Élete, Működése és Halála, Lampel Kiadása, Budapest 1903, s. 156-160.

⁴⁴ BOA, İ.DUİT. 147/19-7.

Lajos Kossuth'un deyimiyile *dostluk güvencesi veren bir yığın sözlerle* karşıladılar.⁴⁵ Başta Sultan Abdülmecid olmak üzere Sadrazam Mustafa Reşid Paşa ve diğer devlet adamlarının Macar ve Polonyalıları himaye altına almaları insani bir davranış olarak tarihe geçti.⁴⁶

Beklendiği gibi çok sayıda mültecinin Osmanlı Devleti'ne sığınması kısa sürede diplomatik bir krizi beraberinde getirdi. İlk olarak Avusturya Büyükelçisi Stürmer 14 Ağustos 1849 tarihinde Osmanlı Devleti'ne nota vererek mültecilerin iadesini talep etti. Avusturya'nın notasından iki gün sonra da Rus Büyükelçisi Titof bir nota vererek benzer istekleri dile getirdi.⁴⁷ Bu iki devletin verdikleri notaya Osmanlı Devleti'nin cevap ise *şân-ı şükûh-ı velîni'mete ve nâmûs-ı celîl-i askeriyyeye uygun olmayacağı (Şanlı varlığımıza ve yüce askeri değerlerimize uygun olmayacağından...)* şeklindedir.⁴⁸ Açık savaş tehditlerine rağmen Osmanlı Devleti kendisine sığınanları geri vermeyi reddetmekteydi. Böyle bir cevap ne Rusya ne de Avusturya tarafından beklenen bir durum değildi. Zira iki devlet de çökmekte olan Osmanlı'yı tehdit ederek amaçlarına kolayca erişebileceklerini düşünüyordular.

Müttefiklerin kesin uyarı niteliği taşıyan iki notasına Osmanlı Devleti'nin olumsuz cevap vermesi, bu büyük devletlerin tepkisine ve düşmanlığına neden olunca mesele uluslararası bir krize dönüştü. Böylece Macar mülteciler sorunu⁴⁹ Osmanlı Devleti'ni bir süre zor durumda bıraktı. Osmanlı Devleti, Rusya ve Avusturya'dan gelen notaları değerlendirerek ortaya koyulacak politika belirlendi. Amaç hem bu devletlerin tepkisinin azaltılması hem de mültecilerin iade edilmemesi için orta bir yol bulunabilmesiydi. Avrupa'da uyanan heyecan ve kamuoyu baskısının da etkisiyle Fransa ve İngiltere, Osmanlı Devleti'ni desteklemek zorunda kaldı. Bu gelişmeyle birlikte diplomatik alanda önemli bir başarı elde eden Osmanlı Devleti, Avusturya ve Rusya'nın taleplerini kesin ifadelerle reddetti.⁵⁰

Osmanlı Devleti ile Avusturya ve Rusya arasında uzun süren görüşmeler sonunda anlaşmaya varıldı. Bu anlaşmaya göre Osmanlı Devleti, mülteci liderlerinin ilgili devlet aleyhinde herhangi bir faaliyette bulunamayacak şekilde

⁴⁵ Nazır, *Osmanlı Misafirperverliği...*, s. 15, Gracza, *age*, s. 157, Hentaller Lajos, *Kossuth és Kora*, Az Athenaeum R- Társulat kiadás, Budapest 1894, s. 265.

⁴⁶ Nazır, *agm*, s. 815.

⁴⁷ Gümüş, "1848 Mülteciler Meselesi...", s. 261, 262.

⁴⁸ Kemal Saylan, "Bir Mültecinin Balkan İzlenimleri (1849-1851)", *History Studies, Special Issue On Balkan Wars*, Volume 5/ Issue 6 2013, s. 114.

⁴⁹ Hamiyet Sezer Feyzioğlu, "1848 İhtilalleri Sırasında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar ve Adalar'da Aldığı Önlemler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 39, C. 25, s. 52.

⁵⁰ Nazır, *agm*, s. 814- 816.

muhafazasından sorumlu olacak ve mültecilerin yerleştirilmesi için Balkanlardan uzak bölgeler tespit edilecekti. Kossuth ile birlikte olan Hıristiyan mültecilerin Kütahya, Bem ile birlikte olan Müslüman mültecilerin Halep, bir kısım mültecilerin Malta, Osmanlı yönetiminde görev almak ya da çeşitli Avrupa ülkelerine gitmek isteyen mültecilerin ise Şumnu'da yerleştirilmelerine karar verildi.⁵¹

Sultan Abdülmecid, Rusya ve Avusturya'nın mültecilerin iade edilmeleri için Babiâli üzerinde yoğun baskı kurdukları bir dönemde *tacımı veririm, tahtımı veririm fakat devletime sığınanları asla vermem*⁵² deklarasyonunu yayınlamıştı. Bu bildiğe, mültecilerin Sultan'a büyük sevgi duymalarına neden olduğu gibi, Avrupa başkentlerinde büyük takdir topladı. İleri görüşlülüğü, zekâsı ve aldığı eğitimle dönemin önde gelen simalarından biri olan Mustafa Reşid Paşa ise mültecileri iade etmenin onları cellâda teslim etmekle eş değer olacağını, bu durumun ise asırlar boyu hoşgörüsü ve misafirperverliği ile tanınan Osmanlı Devleti'ne asla yakışmayacağını söyleyerek, Macar ve Polonyalıların Rusya ve Avusturya'ya iadesine şiddetle karşı çıkmış ve böylelikle bu sorunda Reşid, Âlî ve Fuad Paşalar başarılı bir sınav vermişlerdir.⁵³

Lajos Kossuth ve Mültecilerin Hoşnutluğu

Mültecilerin önde gelen isimleri, Osmanlı topraklarına ilk gelişlerinden itibaren Osmanlı misafirperverliğine yakışır şekilde karşılanmışlardır. Kossuth ve beraberindekiler, Kütahya'ya kadar olan yolculukta önce Vidin'e, sonra Şumnu'ya oradan da Kütahya'ya ulaştılar. Kossuth, Osmanlı Devleti'ne sığınmaktan çok memnundu ve Vidin kampından⁵⁴ Mustafa Reşid Paşa'ya gönderdiği mektupta Osmanlı ülkesinde olmaktan duyduğu memnuniyeti şöyle dile getirmiştir: *Padişah Hazretlerinin asaleti ve zat-ı âlinizin yüce duyguları ve bilgeliğiyle yönetilen hükümetinizin cömert politikası sayesinde, mutsuzluğun acılarını hafifleten bir güvenin telkin edildiği Türkiye'ye sığınmış bulunmaktayım.*⁵⁵ Kossuth, bunun dışında mektubunda Osmanlı Devleti'nin mültecilere gösterdiği nazik ve kibar davranışından dolayı, Mustafa Reşid Paşa'ya ve onun şahsında tüm hükümet üyelerine minnettarlığını sunmuş, bu sıcak karşılamadan dolayı, Paşa'yı öven ifadeleri esirgememiştir. Kossuth'un mektuptaki ifadelerinden Türklerin

⁵¹ Tam metin için bakınız: BOA, İ.DUİT. 147/17; BOA, HR. SYS.206/35_102,104.

⁵² Namal, *age*, s. 56.

⁵³ Saylan, *agm*, s. 115; Nazır, *agm*, s. 813.

⁵⁴ Vidin Kampına 17 Eylül'de ulaşan mektubunda Kont Gyula Andrassy şöyle yazıyordu: *...“Macar özgürlük savaş'ı Türkiye'de devam ettirilecektir...”* György, Csorba, “Macar Mültecileri”, *Türkler*, C. XII, 2002, s. 810; Hentaller Lajos'un belirttiğine göre Vidin kampında mülteci sayısı şu şekildedir: 3615 Macar, 871 Polonyalı ve 464 İtalyan. Bkz: Hentaller, *age*, s. 265, 266.

⁵⁵ Nazır, *Osmanlı Misafirperverliği...*, s. 42, 43.

mültecilere gösterdiği misafirperverliğin, kendisi üzerinde bıraktığı memnuniyet uzun teşekkür kısmından anlaşılmaktadır.

Mültecilerden bu süre içinde 214 kişi, Müslüman olduklarını, Osmanlı Devleti'ni anayurtları gibi savunacaklarını ve bu toprakları vatan edinmek istediklerini söylediler. Bu olay, İstanbul'da sevinçle karşılandı, Osmanlı uyruğuna geçen mülteciler sonraki yıllarda pašalığa kadar yükselme şansını elde edecektir. Ayrıca Ziya Paşa'nın isteği üzerine mültecilere maaş bağlanmış, din değiştirenler bu haktan yararlanmıştır. Mülteciler kendi hür rızaları ile Müslüman olduklarına dair birer mektup yazarak Ziya Paşa ile sadarete göndermişlerdir.⁵⁶

Bir Macar, Türk evine misafir olduğunda kendini evindeymiş gibi hissedebiliyordu. Eski Cuma'ya vardıklarında, tamamıyla Türklerden oluşan Eski Cuma sakinleri, evlerinden çıkarak mültecileri karşıladılar ve vali, büyük bir hürmetle Kossuth'u kabul etti. Vali, Kossuth' a büyük bir saygı göstererek olabilecek her türlü eksiklikten dolayı özür diledi. Mültecilere dostane duygularını dile getirmekte zorlanan vali, Sultan'ın misafirlerinin her türlü ihtiyaçlarının özenle karşılanacağını söyledi. Bununla da yetinmeyerek, Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya savaş açacağını bile ifade etti. Mültecilerin gelişi bütün şehirde ilan edildi. Şehir halkından Ruslar'a kafa tutacak kadar cesur olan bu yiğitlerin iyi karşılanmaları ve hoşnut edilmeleri istendi. Kossuth da valinin bu yaptıklarına karşılık olarak, Osmanlı Devleti'nde az vakit geçirdiklerini, fakat Eski Cuma'da kaldıkları iki üç saatin hepsinden daha güzel olduğunu söyledi. Valinin kendilerini kabul etmesindeki soyluluk, misafirperverlik ve yurtseverliği Sultan'a iletteğini de sözlerine ekledi. Vali de Kossuth'a teşekkürlerini sundu.⁵⁷

31 Ocak 1850'de Kütahya'ya varan kabileye, önce 57 kişi, sonra 26 kişi daha dâhil oldu.⁵⁸Kütahya'daki sakin hayat karşısında Türkçe öğrenen Kossuth, bir Türkçe gramer kitabı hazırladı. Kossuth, Kütahya'da sadece askeri ve siyasi konularla değil, sosyal alanlarla da ilgili faaliyetlerde bulundu. Kütahya halkının Macar mültecilere karşı takındıkları dostane tavır sebebi ile sadaret makamından Kütahya'da buldukları meskûn mahalde bir çeşme yaptırmak istediklerini Miralay Süleyman Şefik Bey'e beyan etti ve istekleri sadaret makamı tarafından kısa bir sürede kabul edildi.⁵⁹Kütahya'daki mülteciler, genel olarak vakitlerini okuma yazmayla ve dışarıda gelişen olayları takip ederek geçirdiler.

⁵⁶ Nazır, *Macar ve Polonyalı...*,s. 84- 87.

⁵⁷ Nazır, *age*, s. 58.

⁵⁸ Erdődy Gábor, *Kossuth Lajos*, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest 2002, s. 50, 51.

⁵⁹ Karadoğan, *agm*, s. 10, 11.

Görüşmeler sonucunda, Avusturya ile mutabakata varan Osmanlı, mültecilerin istedikleri yere gitmelerine izni verdi. Kossuth yaklaşık 1,5 yılını geçirdiği Kütahya'dan 1 Eylül 1851'de ayrıldı.⁶⁰ 10 Eylül'de Çanakkale'ye vardı. Orada Mississippi adını taşıyan Amerikan savaş gemisine bindi ve 51 arkadaşı ile birlikte ABD'ye doğru yola çıktı.⁶¹ Amerika yolunda ilk olarak İngiltere'ye uğrayan Kossuth, Londra'da büyük zafer kazanmış bir kahraman muamelesi gördü. Burada yaptığı konuşmasında, hayatını güven altına alan ve kendisini düşmanlarına teslim etmeyen Türkleri överek: *...Bugünkü hayatım ve hürriyetime sahipliğim, Avusturya ile Rusya'nın tehditlerine, baskılarına rağmen beni ve arkadaşlarımı muhafaza eden Türkler sayesinde. O Türkler ki yüksek hislerle ve insan haklarına saygılı oluşları ile tüm tehditlere boyun eğmediler. Türk Milleti, bu yönüyle, üstün bir güce sahiptir. Türkiye'nin bugün ve istikbalde mevcut olması, Avrupa'nın ve insanlık âleminin yararına. Ben Türklerden gördüğüm lütuf ve saygının hatıralarıyla yasıyorum...*⁶² Şeklinde ifade etti.

Kossuth ile perçinlenen bu dostluk ilişkisi artarak devam etti. Mültecilerin ayrılmasından sonra, mülteciler anılarında ve hatıratlarında bu misafirperverlikten şükranla bahsetmeyi sürdürdüler.⁶³ Tüm bu yardımseverlik ve misafirperverlik, Macar halkının kalbinde kalıcı izler bıraktı.⁶⁴

⁶⁰ Lajos Kossuth, Kütahya'dan ayrılması hakkında sultan I. Abdülmecid'e bir mektup yazmıştır: *... Bunun için ve yüzlerce insanın açlıktan ölme tehlikesine binaen ve eğitimleri yarım kalan zavallı çocuklarının gelecekteki hayatları ve mutlulukları adına da zatiâlinizin huzurunda yalvarırım, bana özgürlüğümü ve Osmanlı İmparatorluğu'nda ayrılma iznini derhal veriniz. Zira bu soğuk vilayette sonbahar çok çabuk gelmektedir ve bundan sonra da gideceğim yerle ilgili hazırlıklar için de mutlaka zamana ihtiyacımız vardır. Sonbaharda küçük çocuklarla buradan yola çıkmaksa, oldukça sert geçen kış mevsiminin azıcık bir süresini dahi bu korkunç yerde geçirmek kadar imkânsızdır. İşbu sebepten dolayı zatiâlinizin merhametli fermanın bana bildirilmesini arkadaşlarım adına da çok istirham eder, sonsuz minnetlerimi ve en derin hürmetlerimi ve saygılarımı sunarım...* Tam metin için bkz: MNL OL R 90. I. No: 855/a 355 (Országos Levéltár/ Macar Milli Arşivi)

⁶¹ Nazır, *age*, s. 77; Hermann, *agm*, s. 7.

⁶² Karadoğan, *agm*, s. 13-14; Dénes, Jánossy, **A Kossuth- Emigráció Angliában és Amerikában 1851-1852**, C.II, A Magyar Történelmi Társulat, Budapest 1944, s. 9- 15.

⁶³ *... Pek çok Hristiyan halkı bizim vatansız düşmemize ilgisizlikle bakarken ve hatta bazıları kanlı av köpeklerinin din değiştiren kölelere yaptığı gibi bizi öldürmek için peşimize düşerken, sadece "pagan" olarak adlandırılan Türk milleti bize sığınmak verdi. Sadece açlıktan ölenlere yiyecek ve çıplak olanlara da giyecek vererek değil, sadece bizim sınır dışı edilmemizi isteyen güçlere karşı masraflı bir savaşa girmeye hazır olarak değil, fakat aynı zamanda düşünceli olup bizim vatansız olduğumuzu bize unutturmaya çalışarak.* Bkz: György, Csorba, *agm*, s. 810.

⁶⁴ György Hazai, **Tarih Boyunca Macar Türk Bağları**, Budapest 1963, s. 22.

Mültecilerin Osmanlı Devletine Katkıları

Lajos Kossuth 1851 yılında kendisine katılan ailesi ile önce İngiltere'ye ve daha sonra Amerika'ya giderek bu ülkeye sığınmış⁶⁵ ve bağımsızlık mücadelesini burada devam ettirmiştir. Macar ve Lehli sığınmacıların bir kısmı Osmanlı Sultanının ve halkının göstermiş olduğu dostane yaklaşım ve misafirperverlik karşısında, din değiştirerek Müslüman olmuş ve Osmanlı Devleti'ne hizmet etmiştir. Macar subaylar ve askerler, Rusya ile yapılan 1853-1855 ve 1877-1878 harpleri sırasında Türk askeriyeye omuz omuza savaşmıştır.⁶⁶Bunun yanında Osmanlı gelişimine katkıda da bulunmuşlardır. Kendi ülkesinde ve Avrupa'da itfaiye konusundaki yeteneğini ispatlayan Kont Ödön Széchenyi, birikimini İstanbul'da değerlendirmek üzere kırk sekiz yıl kalacağı bu şehre yerleşti. Türk itfaiye tarihinin ve sisteminin kurulmasında öncülüğü ve katkıları hiç kuşkusuz büyük öneme sahiptir.

1848 ihtilalleri süreci ve sonrasında Osmanlı Devleti'ne sığınanların sayısı on binleri bulmuştur ve bunların çok önemli kısmı, subay, doktor, kimyager, mühendis ve yazardı. Bu kişilerin çoğu Avrupa'nın önemli okullarında eğitim alarak yetişmişlerdi. 19. asırda hızlanan ıslahat çalışmalarında mülteciler Osmanlı Devleti'nin ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman grubunu teşkil ediyordu. Devlet mültecileri ihtiyaç duyulan birimlerde istihdam etmekte istekli davrandı. Bu sayede de mülteciler Osmanlı modernleşme sürecinde faal rol oynadılar.⁶⁷Gelenler ne maceraperestti, ne de para kazanmak için buraya gelmiş insanlardı. Doğrudan doğruya, yeni bir vatan, yeni bir aidiyet ihtiyacı içindeydiler. Bundan ötürü kendilerine kucak açan yeni vatana hizmet etmişlerdir. İltica etmiş bu insanlar, Osmanlı cemiyetinde yeni bir sınıfın ve yaşam tarzının gelişmesine de ön ayak oldular. Şair Nigar Hanım, Macar Osman Paşa'nın kızıdır. Kadınlı-erkekli salon geleneğini geliştirmiştir. Kendisi büyük bir şair olmasa da, yerli-yabancı edipleri bir araya getirmiştir.⁶⁸ Ignacz Kunos gibi önemli bir Türkolog bile, Nigar Hanım'ın bu yöndeki rolünü dile getirmektedir.

Mültecilerin etkileri sadece Osmanlı rejimi ile sınırlı kalmamıştır. Polonya ve Macar mültecilerinin, Cumhuriyet fikrinin yeşermeye başladığı 1870'li yıllarda,

⁶⁵ Lajos Kossuth'un Amerika'daki hayatı ve faaliyetleri hakkında detaylı bilgi için Bkz: Széplaki Joseph; **Louis Kossuth the Nation's Guest, A Bibliography on His Trip in The United States, December 4, 1851- July 14, 1852**, Behtlen Press, Ligonier Pa, USA 1976.

⁶⁶ Kemalettin Kuzucu, "Macarların 1892 Yılındaki İstanbul Ziyaretleri", **Osmanlı İstanbul'u III, Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri**, 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, İstanbul 25-26 Mayıs 2015, s. 219, 220.

⁶⁷ Musa Gümüş, "Leh ve Macar Mültecilerinin Osmanlı Devleti'ne Sığınması Beyin Göçü Olarak Değerlendirilebilir Mi", **Tarih Okulu Dergisi**, 2015, Yıl 8, S. XXIII, s. 378; İlber Ortaylı, **Tarihimiz ve Biz**, Timaş Yayınları, İstanbul 2008, s. 170, 171.

⁶⁸ Ortaylı, **age**, s. 171.

cumhuriyet idaresinin temel unsurları olan milliyetçilik, milli meclis ve parlamento gibi kavramların içeriğinin doldurulmasına katkıları olduğu muhakkaktır.

Osmanlı Devleti'nin 1876 yılında Sırlara karşı zafer kazanmasıyla, komşularıyla toprak sorunu olan Macarlarda, çoğu üniversite gençlerinden oluşan bir dostluk heyetini İstanbul'a göndererek Başkumandan Abdülkerim Paşa'ya süslü bir kılıç armağan etme düşüncesi doğdu.⁶⁹ 13 Ocak'ta Abdülkerim Paşa huzurunda kılıcın takdimi gerçekleşti. Abdülkerim Paşa, gençleri duygulanarak kabul etti. Heyet başkanlarını sevgiyle kucakladı. Karşılıklı teşekkür ve minnet konuşmaları, halkın coşku seli ve sevgi gösterileri arasında yapıldı.

Abdülkerim Paşa'nın Sırlara karşı kazandığı başarılar Macar kamuoyunda sevinçle karşılanmıştır. Nitekim 12 Kasım 1876 tarihli Macar Gazetesi *Vasárnapi Ujság* Osmanlı-Sırp savaşında başarı gösteren Türk ordusunu ve yetenekli komutanlarını övücü yazılar yayımlanmıştır.⁷⁰ Bu yazılardan birinde Serdar Abdülkerim Paşa hakkında şöyle denmekteydi:

"Daha önce Harbiye Vekili olan, Türk Ordusunun Başkomutanı Abdülkerim Paşa az bulunan mert asker, öğrenimi, yeteneği, soylu karakteri onu Türk ordusunun diğer personeli arasında yüksek bir yere çıkarmaktadır. Askeri yeteneğini, özellikle strateji yeteneğinin kanıtları sadece bu savaşta değil Kırım Savaşı ve 1856 yılında Ömer Paşa'ya yardım için Karadağ'a gittiği zaman da göstermiştir. Yaşlı olmasına rağmen her türlü sıkıntıyı askerleriyle paylaşıyor, çadırda kalıyor, subaylarıyla yemek yiyor ve onlarla birlikte büyük sıkıntılara katlanıyordu.⁷¹

Macar Gençlik Heyetinin kabulü sırasında Sultan Abdülhamid, Kanuni dönemindeki savaşlar sırasında Türklerin eline geçmiş olan Macar kodeksleri ile Corvina⁷² denilen paha biçilemez elyazması eserleri Macarlara geri verdi.⁷³ Padişah ayrıca iade-i ziyaret için bir grup Türk münevverini 1877 Nisan'ında Macaristan'a gönderdi.⁷⁴ Türk heyetinin Macaristan'a ziyareti törenlerle ve coşku

⁶⁹ Melek Çolak- Sezgin Topal Mızrak, "Macar Gençlik Heyetinin İstanbul Ziyareti (1877)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVI/33 (2016-Güz), s. 8.

⁷⁰ *Vasárnapi Ujság*, 1877 január 14, 2. Szám, 25, 26; Çolak- Mızrak, *agm*, s. 8- 10.

⁷¹ Bayram Nazır, "II. Abdülhamit Dönemi Osmanlı Macar Dostluk İlişkileri", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 43, Erzurum 2010, s. 310.

⁷² Corvinaların içeriği için Bkz: János Csontos; "A Konstantinápolyból Érkezett Corvinák Bibliographiai Ismertetése", *Magyar Könyv- Szemle*, A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár- és Hivataltudományi Intézetének Budapest 1877, s. 157- 218.

⁷³ Hazai, *age*, s. 37.

⁷⁴ XVI. asırda İstanbul'a götürülen ve o zamandan beri Topkapı sarayında muhafaza edilen 35 cilt el yazması 1877 Nisanında II. Abdülhamid tarafından Macaristan'a iade edildi. Eródi'nin tasvirine göre kitapları getiren osmanli heyetine karşı istsyonda halk karşılama yapmış.. "istasyonun önüne

ile karşılanmış, minnetle karşılık verilmiştir. Debrecen şehrinde Osmanlı padişahına bir vefa göstergesi olarak taç sunulmuştur.⁷⁵ Osmanlı'da bulunan Macar kaynakları evine getirilmiş, Szeged sel felaketinde ise Macar kardeşlere yardım edilmiştir. Mülteciler dönemi olarak adlandırılan bu evre 19. ve 20. yüzyılda gerçekleşecek olan Türk Macar toplumsal yakınlaşması ve siyasi ittifakının Macar hafızasındaki en önemli resimlerden birini oluşturmuştur.

Macar bilim adamlarının Türk tarihi ve Türk diliyle ilgili olan merak ve çalışmaları daha da hızlandı. Avrupa milletlerinin içerisinde Türklükle yoğrulmuş olan Macarlarda, Türk tarihi ve Türk diliyle ilgili çalışmaların artması; Türk tarihi, kültürü ve dilinin araştırılmasının Macarların kendi milli kültürlerinin ortaya çıkartılmasında gerekli olduğunun düşünülmesine yol açmıştır. 1865'te Budapeşte Üniversitesi'nde Ármin Vâmbéry Türk dilinin araştırılması ve öğretilmesi konusunda görevlendirilmiş, böylece Macar üniversitesinde Türk dili ve Türk tarihi araştırmaları için özel bir bölüm açılmıştır. Çok uzun yıllar önce Avrupa'da başlayan araştırmalar, Türkler ile Macarların geçmişten getirdikleri ortak bir kültürün ürünü olarak 19. yüzyılda Macarların yenileşme ve değişim döneminde, Ármin Vâmbéry ve pek çok Macar bilim adamının çalışmaları ışığında dünyada ilk Türkoloji Kürsüsü, 1870 yılında Macaristan'da kuruldu. İki halk arasındaki dostluk temeline dayalı

*geldik. bir cemm-i gafir halk durmuş, muzika çalar. macar türk armasi bir yerde olduğu halde sancaklar temevvüc eder. bütün halk, çoluk çocuk, kadın erkek, „elyen török“ (yaşasın türk !) diye bağırır. türk heyeti 15 kişi olarak yola çıkmış ve heyetin başkanı süleyman efendi'dir. Türk heyetinde şu isimler bulunuyordu: 1- heyetin başkanı şeyh Süleyman efendi, İstanbul'da Özbekler şeyhi dergâhı postnişini ve buhara Emiri'nin kapı kethüdası idi. Meclis-i muhacirin-i çerakisve meclis-i meşayi hazalarındandı. Farsça ve Türkçe edebiyata vakıf, âlim ve fazıl bir kişi idi. 2- hoca Mehmed efendi, padişah iradesiyle beş yıl boyunca, kütüphanelerin tanzimiyle görevlendirilmişti. 3- Abdülbaki Efendi, mısırlı Sami paşa olarak da bilinir ve eski maarif nazırı idi. 4- Hüsnü bey, meclis-i mebusan azasındandı. 5- Mehmed muhlis efendi, mekteb-i sultanı dâhiliye müdürü idi. Tıbbiyeyi bitirip doktor olmuş ve ülkesinin değişik yerlerinde doktorluk yapmış ve bu görevlerden dolayı madalya almaya hak kazanmıştı. Macaristan'dan İstanbul'a gelen Macar heyetinin de mihmandarlığını yapmıştı. 6- Ahmed Fazıl Efendi, mekteb-i rüştiye ve askeriyede Arapça, mekteb-i sultanı'de hukuk hocalığı yapmıştı. 7- Raif Bey 8- Mehmed Şemseddin Bey 9- Hasan Efendi 10- Ragib Murat Bey, kendisi Macaristan gezisi sırasında yaptığı Fransızca konuşmalarla tanındı. 11- Mehmed Nuri Reşat Bey, gezinin tertip edildiği yıl 20 yaşındadır ve Fransızca konuşmalarıyla biliniyordu. 12-âli Rıza Bey 13-Mehmet Ali Cevat Bey 14- Esad Bey, Berlin sefaretini ikinci ataşeliği yapmıştı. 15- Mehmet Tevfik, önce muhbir'de havadisler yazmağa ve gazetenin tashihiyle ilgilenmeye başladı. bir ara bursa valisinin isteği üzerine Bursa'da hüdavendigâr adında bir yerel gazete çıkardı. Daha sonra asr adında politik bir gazete çıkardı. Bir süre sonra basiret gazetesinde yazmaya başladı ve çeşitli memuriyetlerde bulundu. Bkz:Erödi, Béla; **Csok Jasa! A Török Küldötség Látogatásának Emlékkönyve**, (Türk Heyetinin Ziyaretinden Hatıra Kitabı), Mehner Vilmos Kiadványa Budapest 1877, s. 3.*

⁷⁵ Tam metin için bkz: **BOA, Y. PRK. M. 1/17.**

ilişkiler, Macaristan cephesinde Türk edebiyatına karşı ilgiyi artırırken, Türk şairlerinin şiirleri edebî dergileri süslemiş, 1899 ve 1910 yıllarında İmre Karácson ve Gyula Mészáros tarafından Türk şiirleri antolojisi yayımlanmıştır. Türk folklorunun en değerli eserleri ve bu arada Nasreddin Hoca fıkralarının dünya edebiyatına tanıtılmasında İgnacz Kunos gibi Macarlar büyük rol oynamışlardır.

Türk halk yaşantısını ve İstanbul'u anlatan seyahat notları yayımlandıkça, Macarların Türkiye'ye ilgisi artmış; 20. yüzyıldaki Macar seyahatleri bilimsel hüviyete bürünmüştür. Macar Türkologlar Türk tarihini, dilini, folklorunu ve etnografyasını incelerken, iki halkın akrabalık ilişkilerini ortaya koyan tezler üretilmiştir.⁷⁶Yaygın adıyla Macar Turancıları olarak bilinen şarkiyatçılar, çalışmalarını örgütlü biçimde yürütmek amacıyla 1910 yılında Turáni Társaság (Turan Cemiyeti) adını verdikleri birliğin çatısı altında toplanmışlardır. Cemiyet 1912 yılından başlamak üzere ilki Ankara ve Konya çevresine, üçüncüsü Konya-Kayseri bölgesine olmak üzere Anadolu-Kafkasya-Orta Asya bölgesine beş bilimsel gezi düzenlemiştir.⁷⁷ Macar Mülteciler sorunu her ne kadar ilk dönemde Osmanlı Devleti için güvenlik riskleri ve Rusya ile Avusturya'nın ortak tehdidinde neden olmuşsa da daha sonraki yıllarda Mülteciler Osmanlı Devleti'ne sadakatle hizmet ederek, iki millet arasında kurulacak dostluğun temellerini atmışlardır.

SONUÇ

On dokuzuncu yüzyıl, Türk- Macar ilişkilerinin yakınlaşma yüzyılı olmuştur. Bu yüzyılın en önemli kilometre taşlarından biri de *Mülteciler Devri* olarak anılan, Macar özgürlük savaşçılarının Osmanlıya sığınmalarıdır. 1848-49 yıllarında Lajos Kossuth önderliğinde başlatılan ulusal ve sosyal özellik taşıyan Macar Özgürlük savaşı da başarısızlık sonuçlandıktan sonra Kossuth, Thököly ve Rakoczi'den sonra Osmanlıya sığınan bir diğer lider olmuştur. Osmanlı topraklarına sığınan Lajos Kossuth ile maiyeti Avusturya ve Rusya tarafından tehditkâr bir şekilde geri istenmiştir. Mültecilerin iadesinin istenmesi diplomatik krize neden olmuştur. Osmanlı Sultanı I. Abdülmecid savaşı göze alarak o meşhur sözleri söylemiştir, “ Her bir Macar için 50.000 Osmanlıyı feda eder yine de iade etmem”, “ tahtımı veririm tacımı veririm, fakat devletime sığınanları asla geri vermem”⁷⁸ sözleri tarihe vurduğu damga kadar, Türk-Macar ilişkilerine de damga vurmuş ve büyük takdir, gıpta ve sempati toplamıştır.

Kossuth ve maiyetinin Osmanlı topraklarında görmüş olduğu misafirperverlik dünya kamuoyunda uyandırdığı etki, iki ülkenin ilişkilerinde de

⁷⁶ Hazai, *age*, s. 24-37.

⁷⁷ Kuzucu, *aqm*, s. 236.

⁷⁸ Abdullah Muradoğlu, “Devletime Sığınanları Asla Geri Vermem”, *Yeni Şafak*, 25 Mart 2012, <http://www.yenisafak.com/yazarlar/abdullahmuradoglu/devletime-s%C4%B1g%C4%B1nanlar%C4%B1-asla-geri-vermem-31657>, (Erişim Tarihi: 25.05.2017)

sıcak bir atmosfer ve yakınlaşma havası yaratmıştır. Kossuth daha sonra ABD'ye gitmişse de, maiyetindekilerden bazıları Türk topraklarında kalmaya devam etmiş, Avusturya ile Rusya'nın iade baskıları karşısında din değiştirerek Osmanlı vatandaşı olmuşlar ve kendilerini koruyan devlete sadakatle hizmet etmişlerdir.

Macar mültecilerinin bir kısmının Osmanlı ülkesinden ayrılmasından sonra iki ülke birçok sahada işbirliği yapmışlardır. 1878 yılında Macaristan'da gönderilen Türk heyetine gösterilen ilgi Osmanlı Devleti'ne duyulan minnetin en güzel kanıtıdır. Peşte Şehbenderi'nin (maslahatgüzar) İstanbul'a gönderdiği raporda Türk heyetinin Macaristan' da nasıl büyük bir ilgi ve alaka ile karşılandığı tafsilatlı bir şekilde anlatılır. Elçinin yazdıklarına göre, Türk heyeti Orsova'dan Peşte'ye kadar bütün şehir ve kasabalarda olağanüstü bir hürmet ve saygı ile karşılanmıştır.⁷⁹ Bu mültecilerin Osmanlı modernleşmesine olan itfaiyeciliğin teşkilatlandırılması gibi katkıları da şüphesiz oldukça büyüktür. Macar Mültecilerin Türkler ile Macarlar arasındaki tarihi ilişkilere sağladığı diğer katkı iki halk arasında tesis edilen dostluk ilişkisidir. Karşılıklı güven ve tarihsel yakınlığın getirdiği temeller üzerinde Mültecilerin katkılarıyla şekillenen bu ilişkinin olumlu izlerinin halen görebilmek olasıdır.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

BOA, İ.DUİT. 147/19-1,3,4,5,7.

BOA, İ.DUİT. 147/17

BOA, HR.SYS.206/35_102,104.

BOA, Y.PRK. M. 1/17.

MNL OL R 90. I. No: 855/a (Országos Levéltár/ Macar Milli arşivi)

GAZETE VE DERGİLER

BÍRÓ Judit - GERŐ András; “*Kossuth Halála*”, *Múlt Kor*, Március 27, Budapest 2002.

GERŐ, András, “*A Történet Ereje*”, *Népszabadság Hétféje*, Március 13, Budapest 2010.

NAGY, N. Péter, “*Szegény Forradalom*”, *Népszabadság*, Március 14, Budapest 2015.

New York Times, “*Louis Kossuth's Life Ended*”, March 21, 1894.

New York Daily Times, “*Latest Intelligence, Senate*”, December 13, 1851.

New York Daily Times, “*Kossuth The Banquet Of The Press*”, December 17, 1851.

New York Daily Times, “*The Hungarian Cause, The Congressional Mr. Webster's Speech*”, January 10, 1852.

New York Daily Times, “*The Kossuth Banquet, Speech Of Mr. Charles King*”. December 18, 1851.

New York Daily Times, “*The Austria Turkish Question*”, October 20, 1851.

New York Daily Times, “*Kossuth Refused Admission in France*”, October 16, 1851.

⁷⁹ Nazır, *Osmanlı Misafirperverliği...*, s. 54- 64.

- New York Daily Times**, "The Democratic Caucus Thrasher's Case, Kossuth and Congress", December 2, 1851.
- New York Daily Times**, "Turkey", June 2, 1852.
- Pesti Hírlap**, Május 21, Budapest 1848.
- RAB, László, "Az a Pesti Lárma", **Népszabadság Hétvége**, Március 14, Budapest 2008.
- RÉVÉSZ, Sándor, "1848, 1918, 1989", **Népszabadság**, Március 14, Budapest 2014.
- SZILÁGYI Sándor, "Forradalmi Országgyűlések", **Budapesti Szemle**, 3. Folyam, C. 53, S. 133, 134, 135, Budapest 1888.
- TARJÁN, M. Tamás: "1802. Szeptember 19. Kossuth Lajos Születése", **Rubic Online, Történelmi Magazin**
[Http://www.Rubicon.Hu/Magyar/Oldalak/1802_Szeptember_19_Kossuth_Lajos_Szuletese](http://www.Rubicon.Hu/Magyar/Oldalak/1802_Szeptember_19_Kossuth_Lajos_Szuletese) (17.11.2016)
- Pesti Hírlap**, Május 21, Budapest 1848.
- USCR, "Senate, Message of the President of the US, Doc. No. 2, March 11, 1851.
- USCR, "Senate, Message of the President of the United States, Doc. No. 81, September 27, 1850.
- Vasárnapi Ujság**, 1877 Január 14, 2. Szám, 25, 26.
- Vasárnapi Ujság**, 1914/ 61/46, S. 814.

DİĞER KAYNAKLAR

- ÁGUSTON, Gábor, "Siyaset Ve Histografi: Macaristanda Türk ve Balkan Çalışmalarının Gelişimi ve İstanbul'daki Macar Araştırma Enstitüsü", (Çev. Bülent Kenes), **Türkler**, C. 15, Yeni Türkiye Yay, Ankara 2002, s. 92- 98.
- AKIN, Hicran, "Osmanlı-Macar İlişkileri", **Tarih ve Toplum**, Kasım 2001, s. 213- 221.
- ALTAYLI, Yasemin, "Vasárnapi Ujság Örneğinde Macar Basımında I. Dünya Savaşı'nın İlk Yansımaları Ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi", **Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ**, Yıl 13, Güz S. 19, 2015, s. 65- 92.
- ANDICS, Erzsébet, "Kossuth Harca Az Árulók És Megalkuvók Ellen A Reformkorban És Forradalom Idején", **Emlékkönyv (1802-1952) Kossuth Lajos Születésének 150. Évfordulójára**, C. II, Akadémia Kiadó, Budapest 1952.
- BAŞTAV, Şerif, "Macar İhtilali'nin Yıldönümü, Türk Macar Münasebetleri, **Türk Macar Dostluk Derneği Yayınları**, Ankara 2005, s. 34-53.
- BİLGE, Sadık Müfit, **Osmanlı'nın Macaristan'ı**, Kitabevi, İstanbul 2010.
- BOLDIZSÁR, Iván, **Új Magyarország**, Danubia, Budapest 1943.
- CSONTOSI, János, "A Konstantinápolyból Érkeztet Corvinák Bibliographiai Ismeetetése", **Magyar Könyv-Szemle**, A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó Hivatala, Budapest 1877, s. 157- 218.
- CSORBA, György "Macar Mültecileri", **Türkler**, C. XII, 2002, s. 805-812.
- ÇOLAK, Melek-Mızrak, Sezgin Topal; "Macar Gençlik Heyetinin İstanbul Ziyareti (1877)", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XVI/33 (2016-Güz) s. 5- 24.
- ECKHART, Ferenc; **Macaristan Tarihi**, (Çev. İbrahim Kafesoğlu), TTK, Ankara 1949.
- ERDŐDY Gábor, **Kossuth Lajos**, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest 2002.

- ERÖDİ, Béla; **Csok Jasa! A Török Küldötség Látogatásának Emlékkönyve**, (Türk Heyetinin Ziyaretinden Hatıra Kitabı), Mehner Vilmos Kiadványa, Budapest 1877.
- FEYZİOĞLU, Hamiyet Sezer, "1848 İhtilalleri Sırasında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar Ve Adalar'da Aldığı Önlemler", **Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, S. 39, C. 25, s. 49-64.
- GRACZA, György, Kossuth Lajos Élete, Müködése és Halála, Lampel Kiadása, Budapest 1903.
- GÖYÜNÇ, Nejat, "1849 Macar Mülteciler Ve Bunların Kütahya ve Halep'te Yerleştirilmeleri İlgili Talimatlar", **Türk-Macar Kültür Münasebetleri Işığında II. Rákóczi Ferenc Ve Macar Mültecileri Sempozyumu**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (31 Mayıs-3 Haziran 1976), s. 173-179.
- GÜMÜŞ, Musa, "Leh Ve Macar Mültecilerinin Osmanlı Devleti'ne Sığınması Beyin Göçü Olarak Değerlendirilebilir Mi", **Tarih Okulu Dergisi**, 2015, Yıl 8, S. XXIII, s. 363-387.
- GÜMÜŞ, Musa, "1848 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19. Yüzyıl Türk Diplomasisi", **History Studies**, Volume 2/2 2010, s. 255-280.
- HARMAT, Árpád Péter, "A Reformkor Története És Kossuth Lajos Élete", **Történelem Cikk**, [Http://Tortenelemcikk.Hu/Node/117](http://Tortenelemcikk.Hu/Node/117) (16.11.2016)
- HAZAI, György, **Tarih Boyunca Macar Türk Bağları**, Budapest 1963.
- HENTALLER Lajos, **Kossuth és Kora**, Az Athenaeum R- Társulat kiadása, Budapest 1894.
- HERMANN, Róbert, "Kossuth Lajos (1802-1894)", **Macaristan'dan Gerçekler**, (Çev. Yılmaz Gülen), Dışişleri Bakanlığı, Budapeşte 2001.
- JÁNOS, Barta, **A Kétféjűsas Árnýékában- Az Abszolutizmustól a Felvilágosodásig 1711-1789**, Gondolat 1984.
- JÁNOSY, Dénes; **A Kossuth- Emigráció Angliában és Amerrikában 1851-1852**, C.II, A Magyar Történelmi Társulat, Budapest 1944.
- KARADOĞAN, Umut, "XIX. Yüzyılda Avrupa'da Yaşanan İhtilal Hareketleri Ve Bu İhtilallerin Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Etkileri", **Akademik Bakış Dergisi**, S.35, Mart, Nisan 2013, s. 1- 19.
- KUZUCU, Kemalettin, "Macarların 1892 Yılındaki İstanbul Ziyaretleri", **Osmanlı İstanbul'u, Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri**, 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, İstanbul 25- 26 Mayıs 2015, s. 219- 242.
- MURADOĞLU, ABDULLAH, "Devletime Sığınanları Asla Geri Vermem", **Yeni Şafak**, 25 Mart 2012, <http://www.yenisafak.com/yazarlar/abdullahmuradoglu/devletime-s%C4%B1g%C4%B1nanlar%C4%B1-asla-geri-vermem-31657>, (25.05.2017)
- Magyar Életrajzi Lexicon**, Kossuth Lajos Maddesi, C. I, akadémiai Kiadó, Budapest 1967.
- NAMAL, Yücel; **Türk Macar İlişkileri**, İskenderiye Yayınları, İstanbul 2009.
- NAZIR, Bayram, "Macar Ve Polonyalı İhtilalcilerin Osmanlı Devleti'ne İlticası ve Diplomatik Kriz", **Türkler**, C.XII, 2002, s. 813-825.
- NAZIR, Bayram, **Osmanlıya Sığınan Macar Ve Polonyalı Mülteciler**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2006.
- NAZIR, Bayram, **Osmanlı Misafirperverliği ve Avrupa'daki Yankıları**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 2008.

- NAZIR, Bayram, "II. Abdülhamit Dönemi Osmanlı Macar Dostluk İlişkileri", **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 43, Erzurum 2010, s. 309- 317.
- ORTAYLI, İlber, **Tarihimiz ve Biz**, Timaş Yayınları, İstanbul 2008.
- PÁL, Fodor, "On dokuzuncu Yüzyılın İlk Yarısında Macar Reform Hareketleri ve 1848-49 Devrimi", **Doğumunun 200. Yıldönümünde Lajos Kossuth 1848-49 Macar Özgürlük Mücadelesi ve Osmanlı-Macar İlişkileri Sempozyumu**, Kütahya, 15 Mart 2002, s. 45-53.
- SAYLAN, Kemal, "Bir Mültecinin Balkan İzlenimleri (1849-1851)", **History Studies, Special Issue On Balkan Wars**, Volume 5/ Issue 6, 2013, s. 113- 130.
- Széchenyi István És Kossuth Lajos Politikai Életpályája III. Egyén, Közösség, Társadalom / 16, **Http://Www.Eretlenek.Hu** (20-11-2016)
- SZÉPLAKÍ Joseph; **Louis Kossuth the Nation's Guest, A Bibliography on His Trip in the United States December 4, 1851- July 14, 1852**, Behtlen Press, Ligonier Pa, Usa 1976.
- SZERFÜ Gyula, "Az Öreg Kossuth 1897-1894", **Emlékkönyv (1802-1952) Kossuth Lajos Születésének 150. Évfordulójára**, C. II, Akadémia Kiadó, Budapest 1952, s. 429-433.
- TAKATS, S., **Macaristan Türk Aleminden Çizgiler**, (Çev. Sadrettin Karatay), Maarif Basımevi, Ankara 1958.